

УДК 631.3.001.4:621.01

АНАЛІЗ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ ПРО ПОЧАТОК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ АГРОІНЖЕНЕРІЇ В КИЇВСЬКОМУ ПОЛІТЕХНІЧНОМУ ІНСТИТУТІ

О. В. БУЛГАКОВА, к.іст.н., доц.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Відомо, що серед головних та стратегічних напрямів розвитку будь-якої держави світу є підготовка кадрів для різних галузей її науки, промисловості, транспорту, сільського господарства тощо. В Україні протягом декількох останніх століть цьому питанню приділялась значна увага, коли підготовка на різних рівнях освіти була ґрунтовно заснована, організована і, незважаючи на бурхливі події на початку ХХ століття, продовжувала розвиватись та вдосконалюватись, що свідчило про суттєві, іноді вражаючі, досягнення світового рівня. Безумовно, що до підготовки інженерних кадрів, а також фахівців для галузі сільського господарства в нашій країні було особливе ставлення, завдяки чому були суттєві досягнення в аграрно-промисловому напрямі. Серед вишів, які мали помітні, якщо не казати величезні, досягнення у наданні технічної освіти і підготовці інженерних кадрів високої кваліфікації був заснований у 1898 році Київський політехнічний інститут з сільськогосподарським відділенням і відокремлений від нього у 1922 році, як окремий виш, Київський сільськогосподарський інститут. Серед численних історичних праць про роботу цього інституту, виданих останнім часом, наполегливо висвітлювалась думка, що ще з самого початку його існування тут начебто готувались інженерні кадри для галузі сільськогосподарського виробництва. Однак, звернення до архівних джерел, ретельне їх вивчення, а також більш глибокі історичні розвідки показали, що все було дещо інакше. Внаслідок ретельного вивчення цього питання було встановлено, що з початку заснування інституту і протягом певного часу такої підготовки згідно «Положення» та «Статуту» взагалі не передбачалось і вона звісно й не здійснювалась. Внаслідок неймовірно важких умов, які були з моменту відкриття вишу та протягом п'яти наступних років його роботи, відсутності лабораторної та навчальної бази (не була ще збудованою і не приступила до роботи машиновипробувальна станція при інституті для випробувань землеробських машин та знарядь), не було потрібної кількості кваліфікованих викладачів, підготовка фахівців даної галузі була нездійсненною. Лише згодом студенти Механічного та Сільськогосподарського відділень почали вивчати будову сільськогосподарських машин, у подальшому навіть виконувати курсові проекти з цієї тематики, а також спостерігати за їх роботою в реальних польових умовах на машиновипробувальній станції. Студенти Механічного факультету мали у самому кінці навчання спеціалізацію, що дозволяла їм вивчати предмети, пов'язані з побудовою заводів з випуску

сільськогосподарських машин і отримання відповідних компетенцій з проектування цехів, які повинні були виготовляти сільськогосподарські машини. Студенти ж Сільськогосподарського відділення, тобто майбутні агрономи, землероби, тваринники, також в кінці навчання мали обирати спеціалізацію, яка мала б надавати їм необхідні загальні знання з будови та застосування сільськогосподарських машин (оскільки їм викладався лише описовий курс). У подальшому студенти Київського політехнічного інституту двох його відділень долучались до короткого вивчення теоретичних питань, які стосувались елементарних розрахунків сільськогосподарських машин і то це відносилось тільки до ґрунтообробних машин та знарядь. Однак, отримані відповідні кваліфікації з цих предметів студентами на обох Відділеннях не дають підстав стверджувати, що тут відбувалась підготовка інженерів-конструкторів та інженерів-експлуатаційників для галузі сільськогосподарського виробництва. Студенти Сільськогосподарського відділення після навчання у КПІ отримували дипломи – «Вчений-агроном», а студенти Механічного відділення – «Інженер-технолог». Таке становище було фактично до кінця 1910 року, тобто до звільнення Шиндлера К. Г. з роботи у КПІ, на початку 1911 року. Після цього викладання навчальних предметів в галузі агроінженерії повністю було припинено, а машиновипробувальна станція не працювала і була у майже зруйнованому стані, оскільки КПІ фактично у 1914–1923 рр. взагалі не працював. Все це свідчить про те, що випуск фахівців у стінах КПІ, обізнаних з землеробськими машинами і знаряддями, та сільськогосподарським машинобудуванням, був повністю припинений.

Таким чином, історична дійсність щодо підготовки у Київському політехнічному інституті фахівців в галузі сільськогосподарського машинобудування доводить, що з початку заснування інституту і протягом певного часу такої підготовки не здійснювалось. У подальшому підставою для підготовки фахівців в галузі сільськогосподарського машинобудування спочатку слугувало викладання студентам навчального предмету «Механіка в пристосуванні до сільського господарства», який передбачався до вивчення згідно Положення та Статуту, однак лише студентам сільськогосподарського відділення, і розпочалось це лише у 1903–1904 навчальному році. Також вивчення будови сільськогосподарських машин та знарядь зводилось до показу їх роботи у реальних польових умовах на машиновипробувальній станції, яку було збудовано при виші і прийнято до експлуатації ще у 1902 р.

Починаючи з 1903–1904 навчального року, предмет «Землеробські машини» почав викладатись і на механічному відділенні Київського політехнічного інституту, завдяки запровадженню та наполегливій праці виконуючого обов'язки екстраординарного професора кафедри механіки Шиндлера К. Г. Однак, незважаючи на це, випускники механічного відділення продовжували отримувати звання інженерів-технологів.

Вивчення конструкцій сільськогосподарських машин, яке відбувалось під час їх випробувань, студентами механічного та сільськогосподарського відділень, створило умови для виконання студентами обох факультетів

курсів проектів, присвячених різним конструкціям машин, однак студенти механічного факультету у переважній більшості мали спеціалізацію, яка дозволяла їм вивчати предмети, що не були пов'язані з експлуатацією сільськогосподарських машин, їх ремонтом тощо. Студенти ж сільськогосподарського відділення в кінці навчання мали спеціалізацію, яка надавала їм необхідні знання тільки в будові сільськогосподарських машин (описовий курс), але після закінчення навчання вони отримували дипломи лише вчених-агрономів.

У подальшому студенти Київського політехнічного інституту долучались до скороченого вивчення теоретичних положень, які стосувались аналітичних розрахунків сільськогосподарських машин, і то, це відносилось тільки до ґрунтообробних машин та знарядь. Такі вимоги з викладання вказаних навчальних дисциплін в цілому продовжувались до кінця 1910 року і фактично позбавляли можливість випускникам механічного та сільськогосподарського відділень мати відповідні кваліфікації, які, за сучасним розумінням цієї справи, носять назви – інженер-конструктор та інженер-експлуатаційник, відповідно для галузі сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. ПОЛОЖЕНИЕ и УСТАВЪ Политехническаго института ИМПЕРАТОРА АЛЕКСАНДРА II въ Кіевѣ. – Кіевъ: Типографія К. Н. Милевскаго, (Типографія В. Киршбаума.), 1899.
2. Иллюстрированный СБОРНИК МАТЕРИАЛОВЪ къ исторіи возникновенія Кіевскаго политехническаго института. Памяти Виктора Львовича КИРПИЧЕВА посвящаетъ Кіевское Политехническое Общество Инженеровъ и Агрономовъ. Кіевъ. Тип. Т-ва И. Н. Кушнеревъ и К⁰, 1914.
3. Київський політехнічний і Київський сільсько-господарський інституту ХХV років 1898-1923. ЮВЛЕЙНИЙ ЗБІРНИК. – КИЇВ: Державний Трест „Київ-Друк“, 1924. – 279 с.
4. Київський політехнічний інститут: нарис історії [Текст] / Г. Ф. Беляков [та ін.]; гол. ред. М. З. Згуровський. – К.: Наукова думка, 1995. – 320 с.
5. Гадзало Я. М. та ін. Зародження в Україні випробувальної справи для землеробських машин: міфи та факти / Я. М. Гадзало, О. В. Булгакова, В. М. Булгаков // «Вісник науки та освіти (Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 6(24) 2024. С. 1103–1136.
6. Гадзало Я. М. та ін. Шлях від кресляра-лаборанта у всесвітньо відомі вчені за один крок, або парадокси сучасної історії / Я. М. Гадзало, О. В. Булгакова, В. М. Булгаков // «Вісник науки та освіти (Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 9(27) 2024. С. 1175–1237.
7. Гадзало Я. М. та ін. Щодо історичної дійсності запровадження підготовки фахівців з сільськогосподарського машинобудування у Київському політехнічному інституті / Я. М. Гадзало, О. В. Булгакова, В. М. Булгаков // «Вісник науки та освіти (Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 12(30) 2024. С. 1395–1438.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МЕХАНІКИ ТА АВТОМАТИКИ АПВ НААН
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

***ЗБІРНИК
ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ***

***XII Міжнародної науково-технічної конференції з нагоди
118-ї річниці від дня народження
доктора технічних наук, професора,
віцепрезидента УАСГН
КРАМАРОВА
Володимира Савовича
(1906-1987)***

«КРАМАРОВСЬКІ ЧИТАННЯ»

***20-21 лютого 2025 року
м. Київ***

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND ENVIRONMENTAL
SCIENCES OF UKRAINE
INSTITUTE OF MECHANICS AND AUTOMATICS OF
AGROINDUSTRIAL PRODUCTION OF THE NATIONAL
ACADEMY OF AGRARIAN SCIENCES OF UKRAINE STATE
BIOTECHNOLOGICAL UNIVERSITY

PROCEEDINGS

*XII International Scientific and Technical Conference dedicated
to the 118th anniversary of the birth of
Doctor of Technical Sciences, Professor,
Vice President of the UAAS
KRAMAROV
Volodymyr Savovych
(1906-1987)*

«KRAMAROV'S READINGS»

*February 20-21, 2025
Kyiv*

УДК 631.17+62-52-631.3

Збірник тез доповідей XII Міжнародної науково-технічної конференції «Крамаровські читання» з нагоди 118-ї річниці від дня народження доктора технічних наук, професора, віцепрезидента УАСГН Крамарова Володимира Савовича (1906-1987) 20-21 лют. 2025 р., м. Київ / МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України. К.: Видавничий центр НУБіП України, 2025. 662 с.

Proceedings of the XII International Scientific and Technical Conference dedicated to the 118th anniversary of the birth of Doctor of Technical Sciences, Professor, Vice President of the UAAS Kramarov Volodymyr Savovych (1906–1987), February 20–21, 2025, Kyiv / MES of Ukraine, National University of Life And Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv: Publishing center of NULES of Ukraine, 2025. 662 p.

В збірнику представлені тези доповідей науково-педагогічних працівників, наукових співробітників, аспірантів та студентів НУБіП України, провідних вітчизняних і закордонних вищих навчальних закладів та наукових установ, в яких розглядаються завершені етапи розробок.

The Proceedings presents abstracts of reports of scientific and pedagogical workers, research staff, graduate students and students of the NULES of Ukraine, leading domestic and foreign higher educational institutions and scientific institutions, in which completed stages of development are considered.